

Наукові підходи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів

У статті розкрито гуманістичний та особистісно зорієнтовані підходи до навчання майбутніх вчителів фізичної культури організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів. Обґрунтовано, що окреслені підходи допомагають краще організувати процес виховання у майбутніх фахівців фізичної культури поваги до учнів, професійної компетентності, свідомого ставлення до самостійних занять фізичними вправами, бути прикладом для школярів у веденні здорового способу життя.

У зв'язку з новими якісними змінами в Україні і її інтеграцією в єдиний освітній простір зростає значення фізичної культури як одного із засобів формування гуманної, творчої особистості з багатим внутрішнім світом.

Мета статті – розкрити вплив гуманного та особистісно зорієнтованого підходів організації професійного формування у майбутніх вчителів фізичної культури почуття людяності, любові до дітей, прагнення допомогти школярам вести здоровий спосіб життя.

Гуманізм – ставлення до людини, яке пройняте турботою про її благо, повагою до її гідності і людяність [11].

Одним із найвидатніших вітчизняних представників гуманістичної педагогіки був В. О. Сухомлинський, який залишив багату спадщину щодо навчання та виховання підростаючого покоління, а саме: формування у дітей власної гідності, турбота про розвиток дитини, любов учителя до дитини, позиція вчителя як друга дитини. Він постійно стверджував, що в основі педагогічної праці лежить гуманне ставлення вчителя до дитини.

На його думку, педагог повинен розуміти рухи дитячого серця. Цьому не можна навчитися за допомогою спеціальних прийомів. Це дається тільки завдяки високій моральній культурі вчителя [13; 23].

В гуманно-освітній технології Ш. Амонашвілі лежить педагогіка співробітництва: зробити дитину добровільним і зацікавленим соратником вчителя, однодумцем у своєму ж вихованні, навчанні, зробити його рівноправним учасником педагогічного процесу, відповідальним за цей процес та за його результат. Автор концентрує увагу на самовихованні дитини, її особистісних якостях та пізнавальних силах [2; 47-48]. Він стверджує, що навчально-пізнавальну діяльність школяра можна стимулювати не тільки цікавим навчальним матеріалом, різними методами його пояснення, але і характером стосунків вчителя з учнями, бо якщо учень побачить, що вчитель цінує його самостійність, творчість, він починає прагнути до розв'язання більш складних навчально-пізнавальних завдань.

Педагог виділяє умови, які допомагають установити гуманні стосунки між вчителем та учнями, а саме:

1. керувати навчанням учнів із позиції їх інтересів;
2. постійно вірити у можливості і перспективу кожного учня;
3. співпрацювати з учнями під час навчання;
4. бути етичним по відношенню до школярів, поважати їх гідність.

Отже, науковець радить враховувати потреби дитини під час навчання, створювати умови для її розвитку, навчання та виховання [1; 175-185].

Г. Селевко, виділяючи у педагогіці співробітництва найважливіші напрямки, також на перше місце ставить гуманістичний та особистісний підходи до дитини, адже учень у школі є повноцінною особистістю і суб'єктом педагогічного процесу. Гуманізація освіти, на його думку, сприяє самоактуалізації і самореалізації особистості [10; 3].

М. П. Козленко стверджує, що прищеплення учням інтересу до фізичної культури – це важлива умова успішного фізичного виховання їх. І тільки тоді можна досягти належного розвитку учнів, зміцнити здоров'я їх і підтримувати на високому рівні фізичні і психологічні сили, коли вони з інтересом відносяться до уроків фізкультури, виконують фізичні вправи і загартовуючі процедури в режимі домашнього часу. У вихованні у учнів свідомого ставлення до самостійних занять, на думку автора, особливе значення має відчуття ними позитивних змін у їх фізичному розвитку внаслідок занять фізичною культурою. Школярі бачать результати своєї праці, радіють від досягнутих успіхів. У них зміцнюється віра у позитивну результативність занять фізичними вправами. Непосильні завдання викликають в учнів почуття невпевненості у своїх силах, замкнутість, страх. Такий стан ще більше ускладнює оволодіння важкими вправами.

Особливо чітко підлітки реагують на оцінку їхньої поведінки ровесниками чи дорослими, боляче сприймають все, що негативно впливає на їхній авторитет серед однолітків. Якщо під час виконання фізичних вправ учитель дає критичні зауваження учню, а однокласники неправильно реагують, то це викликає у школяра ще більшу невпевненість у своїх силах і, можливо, негативне відношення до фізичної культури. Як зазначає М. П. Козленко, вчитель повинен індивідуально підходити під час виконання складних вправ до кожного учня. Особливу увагу і педагогічний такт слід проявляти до школярів, які мають відхилення у фізичному розвитку (надмірна повнота тіла, порушення постави і т. д.) [7; 18-37].

Отже, гуманістичний підхід до навчання майбутніх учителів фізичної культури організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів сприяє розвитку особистості, здатної до творчої роботи та відповідальних вчинків, допомагає виховувати у майбутніх фахівців фізичної культури доброзичливе відношення до учнів та формування у них відповідальне ставлення до свого здоров'я.

Відомо, що у центрі освіти всього світу є виховання творчої особистості, яка здатна самостійно мислити та приймати нестандартні рішення.

У національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті також сказано, що одним із завдань освіти є створення позитивних умов для розвитку, самореалізації кожної людини, в результаті чого «зростуть самостійність і самодостатність особистості, її творча активність, що суттєво зміцнить основи громадянського суспільства» [8].

Особистісно зорієнтована технологія, за словами О. А. Осаволук, – центр освітньої системи того, хто навчається, забезпечення йому комфортних умов для розвитку та реалізації його здібностей [9].

Тому особистісно орієнтований підхід до навчання студентів організовувати самостійну фізкультурно-оздоровчу діяльність школярів дає можливість майбутнім вчителям фізичної культури одержати ґрунтовні знання, уміння і навички підтримувати власне здоров'я і здоров'я своїх учнів, виробляючи у них потребу самостійно займатися фізичними вправами.

Л. Кожевнікова зауважує, що фізична культура надає студентам широкі можливості для саморозвитку, самовдосконалення фізичних та духовних можливостей сформувати активну життєву позицію.

Сьогодні у вищій школі опрацьовуються технології особистісно орієнтованого навчання, яке базується не на накопиченні знань, а на збагаченні, на творчості, на формуванні самоорганізації та самореалізації особистості студента. На думку автора, цікавою є проектна технологія, у якій особистісно орієнтоване навчання ґрунтується на вільному виборі студента (враховуються його інтереси). Педагогічна технологія «створення ситуації успіху» дає можливість кожному студенту відчути радість досягнутих результатів, віру у власні сили. Ситуація успіху дає можливість молодій людині розкрити та реалізувати свої здібності [6; 96].

Л. Демінська звертає увагу, що в основі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах США лежить також особистісно зорієнтоване навчання. Бо, опробовуючи цю технологію, американські вчені зробили висновок, що той, хто навчається, досягне високих результатів тоді, коли він вміє робити самостійні висновки на базі одержаних під час навчання теоретичних знань та практичних умінь. Тому викладачі у процесі навчання концентрують увагу на розвитку особистості з її здібностями, задатками та потребами. Вважається, що найвища ціль майбутнього педагога – це його самореалізація [3].

І. Якиманська вважає, що в особисто зорієнтованому навчанні головною фігурою є учень і розвиток його творчих здібностей. Характеризуючи цей процес навчання, вона виділяє такі основні позиції:

1. навчання повинно забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості учня;
2. навчальний процес дає можливість кожному учню, спираючись на свої здібності, нахили, інтереси, реалізувати себе в пізнанні, навчанні, поведінці;
3. зміст навчання, засоби і методи підбираються й організовуються так, щоб учень міг якнайкраще проявити себе [14; 5].

Майбутній учитель фізичної культури повинен постійно працювати над вихованням у школярів потреби займатися фізичними вправами.

В. Жирнова зазначає, що коли в учня є потреба у заняттях фізичними вправами, то завдяки їй можна впливати на поведінку особистості, визначати напрямки почуттів, мислення, волі [4].

Усвідомлення школярами потреби перетворює її на інтерес. Інтерес – це «увага до когось, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось» [12].

Для практичної діяльності важливо знати, як розвивається інтерес. Н. А. Козленко виділяє три етапи розвитку інтересу:

1. низький рівень (у дітей виникає інтерес до нового виду діяльності; якщо не підтримувати, він може зникнути);
2. середній рівень (діти одержують знання і виконують вправи);
3. високий рівень (діти систематично займаються, проявляють творчість, наполегливість) [7; 20].

Для вироблення у підлітків стійкого інтересу до самостійних занять фізичними вправами, на нашу думку, важливо, щоб вони пізнали на власному досвіді позитивний вплив ранкової гімнастики, загартувальних процедур, фізкультурних пауз, прогулянок, ігор і розваг на свіжому повітрі на настрій, працездатність і здоров'я.

Отже, особистісно орієнтований підхід в процесі вивчення фізичної культури – це основа формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури щодо організації фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів. Він допомагає майбутнім фахівцям виховати у школярів інтерес до занять фізичними вправами, озброює учнів знаннями з фізичної культури, фізіології та гігієни людини і виробляє на їх основі переконання самостійно займатися фізичною культурою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амонашвили Ш. А. Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников: Экспериментально-педагогическое исследование / Ш. А. Амонашвили. – М.: Педагогика. – 1984. – с.296.

2. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике / Амонашвили Ш. А. – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили. – 1995. – с. 496.
3. Демінська. Л. Аналіз професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах США [електронний ресурс]/ Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2011_2/demins.pdf
4. Жирнова В. Чинники залучення дитини до фізкультурно-спортивної діяльності / В. Жирнова // Здоров'я та фізична культура. – 2006. -№30. - С. 4.].
5. Кібальчик О. Оздоровчі технології для підвищення рухової активності / О. Кібальчик // Теорія і методика фізичного виховання і спорту: Науково-теоретичний журна. - № -4 2007 С. 63.
6. Кожевнікова Л., Ванькова Г., Коржевський М Особистісно-орієнтовані системи та технології фізичного виховання студентів вищої школи / Л. Кожевнікова, Г. Ванькова, М. Коржевський // молода спортивна наука України. – Т. 2.- 2011.- 302с.
7. Козленко Н. А. Школьникам – привычку заниматься физкультурой / Н. А. Козленко – К.: Рад. шк. – 1985. - 120с.
8. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Педагогічна газета. – 2003. – №10. – Жовтень.
9. Осаволук О. А. Підготовка сучасних учителів в умовах особистісно орієнтованого навчання / О. А. Осаволук // Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні записки. (Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя) Збірник наукових праць. – №5. – 2011. – С. 189.
10. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование. – 1998 с. 256.
11. Словник української мови: II том містить 10915 слів / [редактори тому П. П. Доценко, Л. А. Юрчук]. – К.- видавництво «Наукова думка». – 1971. - С. 193.
12. Словник української мови: III том містить 11264 слів / [редактори тому Г. М. Гнатюк, Т. К. Черторизька]. – К.- видавництво «Наукова думка». – 1973. - С. 37.
13. Сухомлинский В. А. О воспитании (Сост. и авт. вступит. Очерков С. Солвейчик). Изд. 2-е М. – Политиздату – 1975. С. 272.
14. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская // М. : Сентябрь. – 1996. с. 96.

В статье раскрыт гуманистический и личностно сориентированные подходы к учебе будущих учителей физической культуры организации самостоятельной физкультурно-оздоровительной деятельности школьников. Обоснованно, что очерченные подходы помогают лучше организовать процесс воспитания у будущих специалистов физической культуры уважения к ученикам, профессиональной компетентности, сознательного отношения к самостоятельным занятиям физическими упражнениями, быть примером для школьников в ведении здорового образа жизни.

The article describes humanistic and personality oriented approaches to instructing trainee teachers of Physical Training to organize pupil independent fitness and health recreation activity. It is proved that the described approaches help to enhance trainee teachers' respect to pupils, professional competence, conscientious attitude to independent physical activities and to be examples for pupils in keeping a healthy lifestyle.